

OPVALLENDE DOORTREK VAN KLAPEKSTERS IN HET NAJAAR VAN 1984

De Klapekster wordt in grote delen van Europa als maar schaarser en in de Kempen zien we daar een duidelijke afspiegeling van in de vorm van een afnemend aantal doortrekkers en overwinteraars. Van de talrijke winterkwartieren van Klapeksters, die de Kempen nog tot voor een paar jaar terug kende, zijn er uiteindelijk nog twee regelmatig in gebruik: Cartierheide en de Strabrechtse heide. Zagen we tot eind zeventiger- begin tachtiger jaren tijdens de trek op elk groter heideterrein wel eens een Klapekster, tegenwoordig is er in de Kempen weinig meer te bespeuren van doortrek (Peeters 1984).

Opvallend was daarom de doortrek van deze soort in het najaar van 1984. Van overal uit de Kempen werden meldingen van Klapeksters gehoord. En ook in overig Nederland bleek een relatief sterke doortrek geconstateerd te zijn. Dit was voor mij aanleiding om de waarnemingen te gaan verzamelen. Uiteindelijk steunden behoorlijk wat mensen dit initiatief. In totaal werden 42 waarnemingen ontvangen uit de periode september tot en met december 1984. Tesaamen hebben die betrekking op twaalf gebieden.

Dankwoord

De volgende personen ben ik zeer erkentelijk voor het doorspelen van hun gegevens: Ernest van Asseldonk, Marco Bakermans, Hans Cornelissen, Jeroen Cornelissen, Piet van Happen, Henk Hendriks, Tom Heijnen, Henk Munsters, Frans Post, Hein Prinsen, Jo van de Voort, Pierre van de Wielen en Jan van der Winden.

Resultaten

De resultaten zijn samengevat in tabel 1. Twee opmerkingen moeten hierbij worden gemaakt.

Op de eerste plaats worden in de tabel 3 keer twee gebieden bijeen vermeld. Dit is gedaan omdat is gebleken dat tussen die gebieden uitwisseling van Klapeksters bestaat. Bedoelt worden hier de Cartierheide en het Goorloopreservaat op boswachterij Hapert, het Zwartven en de Moerbleek bij Hooge Mierde en de Grote Cirkel en de Reuselse Moeren bij Reusel.

De tweede opmerking betreft de gebieden de Malpie, de Groote Heide, het Hageven, Budel-Dorplein en de Oirschotse Heide. Hier worden tijdens de doortrekperiode wel eens Klapeksters waargenomen, maar in het najaar van 1984 werden zij niet of nauwelijks bezocht.

Tabel 1. Aantal waargenomen Klapeksters, onderverdeeld per gebied en over perioden van vijf dagen.*

Gebied	Periode																				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Cartierheide Bosw. Hapert				1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1	1	1	1			
Strabrechtse heide							1	4	6	3	3	3	2	2	2	2	1	1	1	1	1
Neterselse heide									1	1	1	1	2								
Landschotse heide										2	3	1									
Reuselse Moeren Grote Cirkel												1	1	1							
Leenderheide											1	1									
Zwartven Moerbleek											1										
Groote Heide													1								
Budel-Dorplein														1	1						
Totaal				1	1	1	2	5	8	8	12	10	8	4	3	3	2	2	1	1	1

* Verklaring van de periode-indeling

periode 1: 15-09 - 19-09	periode 12: 09-11 - 13-11
periode 2: 20-09 - 24-09	periode 13: 14-11 - 18-11
periode 3: 25-09 - 24-09	periode 14: 19-11 - 23-11
periode 4: 30-09 - 04-10	periode 15: 24-11 - 28-11
periode 5: 05-10 - 09-10	periode 16: 29-11 - 03-12
periode 6: 10-10 - 14-10	periode 17: 04-12 - 08-12
periode 7: 15-10 - 19-10	periode 18: 09-12 - 13-12
periode 8: 20-10 - 24-10	periode 19: 14-12 - 18-12
periode 9: 25-10 - 29-10	periode 20: 19-12 - 23-12
periode 10: 30-10 - 03-11	periode 21: 24-12 - 28-12
periode 11: 04-11 - 08-11	

De eerste Klapekster werd waargenomen op 30 september op de Cartierheide. Het is misschien vermeldenswaardig dat dit heidegebied al diverse augustus- en september-waarnemingen van Klapeksters op haar naam heeft staan, terwijl de eerste vogels op andere terreinen pas half oktober, begin november gezien worden. Zo verliep dat nu ook. Op de Strabrechtse Heide werd op 17 oktober het eerste exemplaar waargenomen, op de Neterselse heide gebeurde dat op 27 oktober. In de eerste helft van november was de Klapekster het wijdst over de Kempen verspreid. In acht gebieden werd de soort toen signaleerd. De piek vond plaats in de eerste week van november.

De gegevens uit die periode hebben betrekking op tenminste 12 verschillende exemplaren. Op de Strabrechtse heide werd die piek eerder bereikt, te weten rond 28 oktober toen liefst 6 exemplaren werden geteld. Dit is zelfs voor een uitgestrekt gebied als de Strabrechtse heide naar huidige begrippen een respectabel aantal.

De opvallende doortrek van Klapeksters in het najaar van 1984 resulteerde overigens niet in een groter aantal overwinteraars dan wat we tegenwoordig gewend zijn. Vanaf begin november nam het totale aantal exemplaren vrij snel af en eind november was de doortrek voorbij. Alleen op de Strabrechtse heide en de Cartierheide, de laatste jaren de enige overwinteringsgebieden in de Kempen, werden daarna nog enkele winterwaarnemingen gedaan.

Ook de doortrek in het voorjaar van 1985 verliep normaal: slechts enkele incidentele waarnemingen werden bekend.

Discussie

De doortrek zoals dat te zien is in de tabel verloopt zoals in de literatuur wordt beschreven. Alle literatuur maakt melding van doortrek van eind augustus tot half november. Latere waarnemingen zouden over het algemeen betrekking hebben op overwinteraars. In het handboek "Vogelinventarisaties" (Husting et al 1985) is te lezen dat al vanaf half juni rondzwervende Klapeksters kunnen worden gezien en dat in sommige jaren invasie-achtig voorkomen optreedt. Dat laatste was dus waarschijnlijk in het najaar van 1984 het geval. De oorzaak voor dit verschijnsel is mij niet bekend. Mogelijk houden de opvallend zwoele zuiderstormen die eind oktober het weerbeeld bepaalden ermee verband.

Als laatste illustratie dat de doortrek van Klapeksters in het najaar van 1984 sterker was als gewoonlijk wijs ik op de telresultaten van de "plassentellingen" (tabel 2).

Tabel 2. Aantal Klapeksters in de omgeving van de Kempische heidevennen tijdens de plassentellingen in november 1977-1984.

dag jaar	5 1977	4 1978	10 1979	8 1980	8 1981	9 + 10 1984
aantal	3	-	2	1	1	8

Literatuur

- Hustings, M.F.H. et al. 1985. Vogelinventarisatie: Achtergronden, richtlijnen en verslaglegging. Pudoc, Wageningen.
 Peeters, L. 1984. Verliest de Klapekster zijn status als wintergast in de Kempen? Blauwe Klauwier 10 (2).

Lex Peeters, Marialaan 26, 5541 CD Reusel